

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5 – Opatření při přijímání dětí

UNHCR
The UN Refugee Agency

OBSAH

KAPITOLA 1 Vzdělávací cíle a struktura modulu	3
KAPITOLA 2 Děti žádající o azyl a jejich potřeby	4
KAPITOLA 3 Mezinárodní právní povinnosti ve vztahu k dětem: Úmluva OSN o právech dítěte	5
KAPITOLA 4 Pravidlo, že děti nemají být zajišťovány	8
KAPITOLA 5 Nejlepší zájem dítěte	11
KAPITOLA 6 Význam postupů prověřování a předávání přizpůsobených dětem	14
KAPITOLA 7 Standardy lidských práv v oblasti přijímání dětí a alternativ k jejich zajištění	28
KAPITOLA 8 Příjemací opatření a alternativy k zajištění pro děti a rodiny: úvod	31
KAPITOLA 9 Formy péče o děti bez doprovodu nebo odloučené děti	33
KAPITOLA 10 Formy péče pro děti s rodinami	39
KAPITOLA 11 Soulad národních opatření na ochranu dětí s mezinárodními standardy	41
KAPITOLA 12 Jak provádět posuzování potřeb dětí pro účely přijetí nebo alternativ k zajištění v konkrétních případech?	45
KAPITOLA 13 Zapamatujte si	50
KAPITOLA 14 Další studijní materiál	52

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1
VZDĚLÁVACÍ CÍLE A STRUKTURA MODULU

KAPITOLA 1

VZDĚLÁVACÍ CÍLE A STRUKTURA MODULU

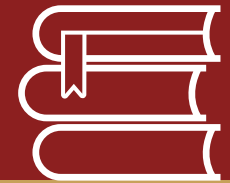

**PO ABSOLVOVÁNÍ TOHOTO MODULU
BUDETE UMĚT:**

- vysvětlit mezinárodní standardy týkající se opatření při přijímání dětí a péči o ně;
- prokázat podrobné znalosti o formách péče o děti v kontextu přijímání; a
- vysvětlit, jak se v individuálních případech provádí posouzení potřeb dětí pro účely přijetí a zajištění péče.

Přečtěte si pozorně následující materiály a vyplňte úkoly.

Dokončení tohoto modulu by Vám mělo zabrat 75 minut.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

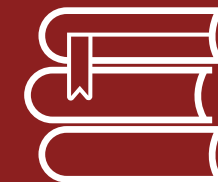
KAPITOLA 14

KAPITOLA 2

DĚTI ŽÁDAJÍCÍ O AZYL A JEJICH POTŘEBY

Jaké jsou možnosti opatření v oblasti přijímání dětí procházející azylovým a imigračním řízením a péče o ně?

Podívejte se na **krátké video**, jedná se o příběh mladého chlapce a dívky, kteří byli donuceni uprchnout ze svých domovů. Popřemýšlejte o všech možných opatřeních, kterými by bylo možno vyhnout se jejich zajištění. Myslíte si, že jsou použitelné ve vašem kontextu/zemi/při vaší činnosti?

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

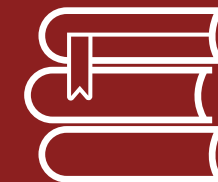
MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POVINNOSTI VE VZTAHU K DĚTEM: ÚMLUVA OSN O PRÁVECH DÍTĚTE

Tento modul vysvětluje práva a zásady týkající se ochrany dětí, kterým může hrozit administrativní zajištění. Základní právní rámec ochrany dětí je dán Úmluvou o právech dítěte (CRC), která byla přijata v roce 1989 a v současné době představuje úmluvu ratifikovanou největším počtem států.

Ve většině zemí je sice zajištění dětí bez doprovodu a odloučených dětí stále častěji považováno za nepřijatelné, a tudíž se čím dál méně používá, nadále však dochází k zajišťování rodin a ve skutečnosti se jedná o běžnou praxi. Tento fakt se jeví jako problematický z pohledu lidských práv. Pokud jde o formy péče, řešení pro děti v rodinách se mohou lišit od opatření pro děti bez doprovodu či odloučené děti. Jak si však ukážeme dále, většina mezinárodních standardů se vztahuje na děti bez ohledu na to, zda mají či nemají v zemi azylu rodinu.

CRC stanoví celou řadu standardů a zásad, které by měly být při rozhodování o formě péče o děti vždy brány v potaz (viz *Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců, doporučení 9.2*):

- Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, což platí i pro děti žadatelů o azyl a uprchlíků (článek 3 a článek 22 CRC).
- Nesmí docházet k diskriminaci podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo na základě postavení, činnosti, názorů či přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců nebo příbuzných (článek 2 CRC).
- Každé dítě má přirozené právo na život, přežití a vývoj v co nejvyšší možné míře (článek 6 CRC).
- Děti mají mít právo svoje názory svobodně vyjadřovat a názorům dítěte se musí věnovat „patřičná pozornost“ odpovídající jeho věku a úrovni vyspělosti (článek 12 CRC).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

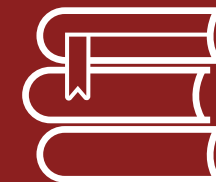
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

- Děti mají právo na jednotu rodiny (mj. články 5, 8 a 16 CRC) a právo nebýt odloučeny od svých rodičů proti své vůli (článek 9 CRC). Článek 20 odst. 1 CRC stanoví, že dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.

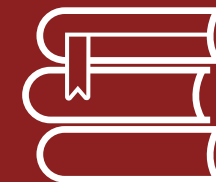
- Článek 20 odst. 2 a 3 CRC požadují, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečily v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím náhradní péči o tyto děti. Tato péče by měla mj. zahrnovat předání do výchovy a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti. Při posuzování možností je nutné věnovat náležitou pozornost vhodnosti pokračování v dosavadní výchově a etnickým, kulturním a jazykovým okolnostem.

- Článek 22 CRC stanoví smluvním státům Úmluvy povinnost činit potřebná opatření k tomu, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka nebo považované za uprchlíka, s doprovodem či bez něho, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc.

Důvodem k zajištění dětí nemůže být pouhá skutečnost, že jsou bez doprovodu nebo jsou odloučené, nebo jejich imigrační či pobytový status (viz blíže *stanovisko UNHCR k zajišťování dětí*). Kromě toho by děti nikdy neměly být kriminalizovány ani by jim neměla být ukládána sankční opatření z důvodu imigračního statusu jejich rodičů (viz *zpráva UNICEF*). *Děti by proto neměly být zajišťovány pro účely související s imigrací bez ohledu na svůj právní/ migrační status nebo status jejich rodičů, a zajištění nikdy není v jejich nejlepším zájmu.* Mimořádná zranitelnost dítěte je hledisko, které má za všech okolností přednost před jejich postavením „nelegálního cizince“. Obecně platí, že interakce s dětmi žádajícími o azyl se musí řídit etickými zásadami péče a nebýt založena na donucovacích prostředcích, což se týká i dětí v rodinách, přičemž předním hlediskem je zájem dítěte. Toto jednoznačné stanovisko je připomínáno ve:

- *Společném obecném komentáři* Výboru OSN na ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a Výboru pro práva dítěte k obecným zásadám týkajícím se lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace (CMW/C/GC/4/CRC/C/GC/23); a

- *Společném obecném komentáři* Výboru OSN na ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a Výboru pro práva dítěte o povinnostech státu v oblasti lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace v zemích původu, tranzitního pobytu, cílových zemích a zemích návratu (CMW/C/GC/3/CRC/C/GC/22).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

PRAVIDLO, ŽE DĚTI NEMAJÍ BÝT ZAJIŠŤOVÁNY

Mezinárodní standardy týkající se zajišťování rodin cizinců s dětmi postupně opouštějí původní přístup *ultima ratio* a stále častěji stanoví absolutní zákaz zajišťování migrujících dětí. K této otázce doporučujeme Společné obecné komentáře o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí a o povinnostech států v oblasti lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace.

Existují jasné důkazy o tom, že zajištění dětí má hluboký nepříznivý dopad na jejich zdraví a rozvoj bez ohledu na podmínky, v nichž jsou děti drženy, i v případě zajištění po krátkou dobu nebo společně s rodinou. Děti v zajištění jsou ohroženy depresí a úzkostí. Často vykazují symptomy odpovídající posttraumatické stresové poruše, jako je nespavost, noční můry a pomočování. Jelikož bývají děti často zajištěny společně s cizími dospělými osobami, v mnoha případech jim hrozí významné riziko dalších forem újmy, včetně sexuálního a genderového násilí. Kromě toho nebylo prokázáno, že by zajištění dětí účinně odrazovalo uprchlíky nebo žadatele o azyl od neregulární migrace.

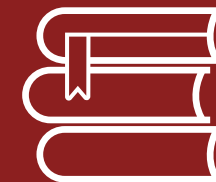
S ohledem na nepříznivé účinky zajišťování dětí je třeba využívat alternativy k zajištění, nejlépe v podobě alternativní péče v rodinném prostředí nebo jiné vhodné alternativní péče stanovené příslušnými orgány péče o dítě.

Zajišťování dětí v souvislosti s jejich imigračním statutem nebo statutem jejich rodičů je v rozporu s mezinárodním právem a standardy. Podle vzdělávacího programu UNHCR Základní zásady pro zajišťování cizinců by děti neměly být zajišťovány, neboť:

- A. Zajištění nikdy není v jejich nejlepším zájmu;
- B. Jde nad rámec požadavku nezbytnosti zajištění a je hrubě nepřiměřené (a tedy svévolné);
- C. Existují jiné, méně škodlivé alternativy; a
- D. Může představovat mučení nebo nelidské či ponižující zacházení.

A. Výbor OSN pro práva dítěte **prohlásil**, že „zajištění dítěte z důvodu jeho migračního statusu nebo statusu jeho rodičů porušuje práva dítěte a je vždy v rozporu se zásadou nejlepšího zájmu dítěte. Státy by proto měly urychleně a zcela ukončit praxi zajišťování dětí z důvodu jejich imigračního statusu.“

UNHCR rovněž zdůrazňuje, že nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí a opatřeních realizovaných státem a dodává, že děti bez doprovodu nebo odloučené děti a rodiny by proto neměly být zajišťovány. Namísto toho je třeba přijmout vhodná opatření a komunitní programy, aby bylo zaručeno řádné přijímání dětí.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠŤENÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

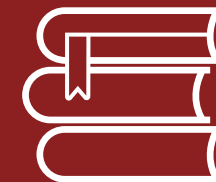
KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

B. Zajišťování migrujících dětí, jejichž rodiče mají postavení neregulárního migranta, kritizoval také Juan Méndez, zvláštní zpravodaj OSN pro otázky mučení a jiného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání. Ve své zprávě uvedl, že „v kontextu administrativních imigračních postupů je nyní zřejmé, že zbavení svobody dětí na základě imigračního statusu jejich rodičů není nikdy v nejlepším zájmu dítěte, překračuje požadavek nezbytnosti, stává se hrubě nepřiměřeným a může znamenat kruté, nelidské nebo ponižující zacházení s migrujícími dětmi.“ Dále vysvětlil, že „zásadu *ultima ratio* uplatňovanou v trestním soudnictví nad mládeží nelze v imigračním řízení použít. Zbavení dětí svobody opírající se výlučně o důvody související s imigrací překračuje požadavek nezbytnosti, neboť takové opatření není zcela nezbytné pro zajištění účasti dítěte na imigračním řízení ani provedení vyhoštění. Zbavení svobody v tomto kontextu nemůže být nikdy vykládáno jako opatření, které je v nejlepším zájmu dítěte.“

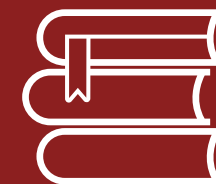
C. Meziamerický soud pro lidská práva se touto otázkou zabývat ve svém **poradním stanovisku z roku 2014**. Soud uvedl, že v kontextu migrace „státy nesmějí přistupovat k omezování svobody dětí v doprovodu rodičů ani dětí bez doprovodu či dětí odloučených od rodičů jakožto preventivnímu opatření v imigračním řízení; státy dále nesmějí toto opatření odůvodnit neplněním požadavků týkajících se vstupu do země a setrvání v ní, skutečností, že je dítě osamělé nebo odloučené od své rodiny, nebo účelem sloučení rodiny, neboť mohou a měly by mít k dispozici méně škodlivé alternativy a zároveň by měly přednostně chránit práva dítěte jako celek.“

D. Evropský soud pro lidská práva shledal porušení článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení) ve vztahu k dětem v celé řadě případů, které se týkaly mimo jiné zajištění matek s kojenci, batolat a dospívajících (např. věci **Muskhadzhieva a ostatní proti Belgii, Kanagaratnam a ostatní proti Belgii a Popov proti Francii**).

KAPITOLA 4
PRAVIDLO, ŽE DĚTI NEMAJÍ BÝT ZAJIŠŤOVÁNY

Ochrana dítěte na prvním místě: Jelikož by děti nikdy neměly být zajišťovány pro účely související s migrací, UNHCR prosazuje, aby byly k dispozici *vhodné formy péče* o děti a rodiny. Výraz „*vhodné formy péče*“ považujeme za vhodnější než pojem „alternativy k zajištění“ dětí, neboť lépe vystihuje nadřazenost ochrany dítěte otázkám přistěhovalectví. Jeho používání také podněcuje k zapojení orgánů péče o dítě do hledání řešení pro tuto zranitelnou skupinu osob.

ALTERNATIVY K ZAJIŠŤENÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

KAPITOLA 5

NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE

Podle mezinárodních standardů by mělo být vynaloženo maximální úsilí k tomu, aby rozhodnutí týkající se dětí byla založena na jejich nejlepším zájmu bez ohledu na jejich migrační status a zohledňovala jejich věk, pohlaví, původ a případné zvláštní zranitelnosti.

Článek 3 odst. 1 CRC stanoví, že „[z]ájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“

Výbor pro práva dítěte připomíná, že nejlepší zájem dítěte lze vnímat ve třech rovinách: jako právo, zásadu a procesní pravidlo.

Právo

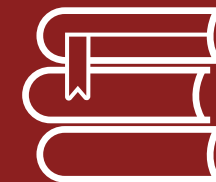
Jedná se o subjektivní právo dítěte na to, aby při zvažování různých zájmů byl posouzen a zohledněn nejlepší zájem dítěte jako hlavní hledisko pro rozhodnutí o určité otázce.

Zásada

Jedná se o právní zásadu, podle níž má být zvolen takový výklad, který nejlépe slouží zájmům dítěte.

Procesní pravidlo

Jedná se o procesní pravidlo: rozhodovací proces musí zahrnovat zhodnocení možného dopadu (pozitivního či negativního) rozhodnutí na dotyčné dítě nebo děti.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

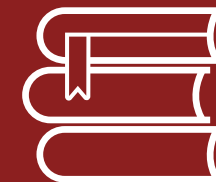
KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Koncept nejlepšího zájmu dítěte je komplexní. Je flexibilní a přizpůsobitelný, neboť nejlepší zájem musí být posuzován případ od případu. Měl by být nastaven a definován individuálně, podle konkrétní situace dítěte nebo dětí, kterých se týká, se zřetelem k jejich osobnímu kontextu, situaci a potřebám (viz odst. 32 *Všeobecného komentáře č. 14 k CRC*). Důležitou součástí naplňování nejlepšího zájmu dítěte představuje „jeho názor“. Musí zahrnovat jak krátkodobé, tak dlouhodobé aspekty. Určení nejlepšího zájmu dítěte musí být provedeno důkladně proškolenými multidisciplinárními pracovníky, specialisty a odborníky, kteří pracují s dětmi.

V kontextu zajištění cizinců a jeho alternativ je nejlepší zájem dítěte relevantní při rozhodování u dětí bez doprovodu a odloučených od rodiny i dětí s rodinou a musí být posuzován po dobu celého procesu přijímání od identifikace dítěte až po dosažení trvalého řešení jeho situace.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

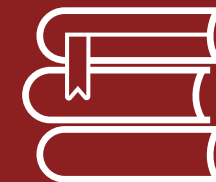
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Postupy pro určení nejlepšího zájmu

UNHCR označuje svůj proces case managementu k ochraně dětí jako Postupy pro určení nejlepšího zájmu. Používáním tohoto pojmu UNHCR odkazuje na svoji dlouhodobou praxi posuzování nebo určování nejlepšího zájmu dítěte postupem, který je založen na ochraně práv.

Postupy pro určení nejlepšího zájmu jsou v praxi realizovány prostřednictvím dvou hlavních součástí: posouzení nejlepšího zájmu (BIA) a určení nejlepšího zájmu (BID). Zatímco BIA je součástí standardního postupu case managementu, v jehož rámci se posuzuje celková situace a kvalita života dítěte, BID se provádí tehdy, je-li třeba učinit za dítě určitá dlouhodobá nebo pro jeho další život podstatná rozhodnutí.

BIA je hodnoticí nástroj používaný školenými profesionály v oblasti péče o dítě. Tito pracovníci provádějí pohovor s dítětem, jeho pečovateli a dalšími relevantními osobami, které hrají v životě dítěte nějakou roli. BIA má umožnit získání informací o životní situaci dítěte, složení jeho rodiny, jeho minulosti a původu a o zvláštních problémech v oblasti ochrany. BIA by mělo být provedeno, jakmile je dítě identifikováno jako ohrožené, a vždy před podniknutím jakýchkoli kroků týkajících se dítěte, které spadá do sféry zájmu UNHCR. BIA není samostatným nástrojem a po jeho provedení by měl být vypracován plán řešení případu nastiňující kroky potřebné pro zmírnění nebo vyřešení zjištěných problémů v oblasti ochrany dítěte.

BID je formální proces pro určení nejlepšího zájmu dítěte s vyššími procesními zárukami. Rozhodnutí se posuzují s ohledem na svůj možný dopad, přičemž předním hlediskem je nejlepší zájem dítěte. BID se proto provádí jen v určitých situacích, mezi něž patří: trvalá řešení pro děti bez doprovodu, odloučení dítěte od jeho pečovatelů a složité případy, včetně nevyřešeného svěřeni do péče, sloučení rodiny a opatření dočasné péče. Mezi procesní záruky v řízení BID patří multidisciplinární komise, stanovená forma zdokumentování rozhodnutí a doporučených navazujících kroků a postup zajišťující zohlednění názorů dítěte a jeho informování o rozhodnutí.

Další informace o Postupech pro určení nejlepšího zájmu lze nalézt v následujících zdrojích:

- UNHCR, *Doporučení pro určování nejlepšího zájmu dítěte*, 2008, str. 22–24; a
- UNHCR a UNICEF: *V bezpečí a zdravé: Co mohou udělat státy pro zajištění respektování nejlepšího zájmu dětí bez doprovodu a odloučených dětí v Evropě*, 2014, str. 19-23.

VÝZNAM POSTUPŮ PROVĚŘOVÁNÍ A PŘEDÁVÁNÍ PŘIZPŮSOBENÝCH DĚTEM

Postupy používané k řešení potřeb dětí žádajících o azyl zahrnují několik kroků, jejichž provedení ukládá úřadům mezinárodní právo:

KROK 1

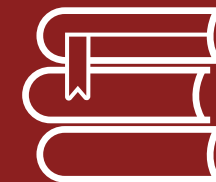
- Identifikace
- Doklady

KROK 2

- Opatrovnictví
- Právní zastoupení

KROK 3

- Umístění
- Předání službám
- Vyhledání/sloučení rodiny

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

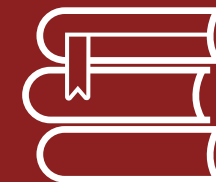
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

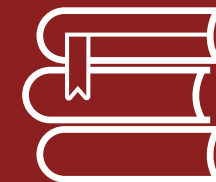
KROK 1: POSTUPY PŘI IDENTIFIKACI A VYDÁVÁNÍ DOKLADŮ

Identifikace dětí žádajících o azyl je prvním krokem na cestě k jejich účinné ochraně. Řádná identifikace umožňuje posouzení, v němž budou zohledněny zvláštní potřeby nebo zranitelnost dítěte. Poskytuje základ pro vydání doporučení ohledně péče, služeb a předání k jejich využívání. Toto prvotní posouzení musí být prováděno v prostředí přátelském pro dítě, skýtat záruky bezpečnosti a soukromí a musí být prováděno kvalifikovanými profesionálními pracovníky vyškolenými ve věkově a genderově citlivých technikách vedení rozhovoru (pro příklady dobré praxe viz: *Options Paper 1 UNHCR*). Pracovníci, kteří přijdou s dítětem do styku jako první, by mu měli vysvětlit účel a průběh pohovoru a určit, zda se jedná o dítě bez doprovodu/odloučené dítě nebo dítě s rodinou.

Pro bližší studium otázky identifikace rizika újmy doporučujeme str. 8-9 *Nástroje prověřování zranitelnosti (Vulnerability Screening Tool)* UNHCR.

Správná identifikace dětí žádajících o azyl závisí na třech vzájemně propojených prvcích. Každý z nich nyní podrobněji rozebereme.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Načasování: Kdy se identifikace provádí?

Identifikace se provádí bezprostředně po příjezdu do země nebo při prvním kontaktu s dítětem!

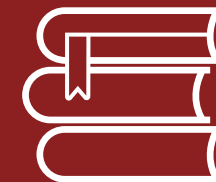
CRC (viz *Všeobecný komentář č. 6 CRC*) zdůrazňuje, že státy mají povinnost identifikovat děti jako děti a zjistit, zda jsou odloučené nebo bez doprovodu, jakmile se příslušné orgány dozvědí o jejich přítomnosti v zemi. Meziamerický soud pro lidská práva ve svém **poradním stanovisku OC-21/14** poznamenal, že určení, zda se jedná o dítě bez doprovodu nebo dítě odloučené od rodičů či zákonného opatrovníka, musí být provedeno bezprostředně po příjezdu do země, a to zejména s ohledem na zvýšenou zranitelnost dítěte a zajištění jeho nezbytné ochrany.

Subjekty: Které subjekty jsou do procesu zapojeny?

Identifikaci mohou provést osoby, které jsou s dítětem v prvním kontaktu, buď pracovníci UNHCR, lidé pracující pro různé nevládní organizace, pohraniční stráž, policisté, nebo imigrační či azyloví úředníci. Do této prvotní identifikace by měli být zapojeni odborníci národního orgánu ochrany dětí.

Dobrá praxe - Argentina: Subjekty působící v oblasti ochrany dětí jako například Veřejný ochránce práv, Národní výbor pro uprchlíky, Národní imigrační úřad, UNHCR, IOM, UNICEF a některé nevládní organizace, jsou uvedeny v „Protokolu pro ochranu, pomoc a hledání trvalých řešení pro děti bez doprovodu nebo odloučené děti žádajících o azyl“ (2008). Protokol vymezuje role a odpovědnost každé organizace od okamžiku, kdy je identifikováno dítě, jež potřebuje mezinárodní ochranu, až do doby, kdy je možné realizovat trvalé řešení. Zajištění není podle tohoto protokolu dovoleno (viz *Options Paper č. 1 UNHCR*).

Kroky: Jaké informace jsou při identifikaci získávány?

Při identifikaci by měly být zjištěny následující informace:

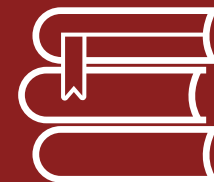
- Základní údaje: jméno, věk a pohlaví; občanství nebo stav bez státní příslušnosti; země/místo původu; etnické, náboženské, kulturní a jazykové prostředí
- Jedná se o dítě bez doprovodu, odloučené dítě (s rodinnými příslušníky) nebo dítě s doprovodem (s rodiči nebo nejbližšími rodinnými příslušníky, jako jsou prarodiče/strýc/teta/z matčiny/otcovy strany)?
- Specifické faktory zranitelnosti (jako jsou fyzické, duševní, intelektové nebo smyslové postižení, zdravotní/lékařské potřeby, zvláštní stravovací požadavky, atd.); případné důkazy o pronásledování či o tom, že je dítě ohroženo obchodováním s lidmi nebo je jeho obětí, případně že zažilo mučení nebo trauma.
- Potřeba ochrany a status (uprchlík, žadatel o azyl, žádné probíhající řízení, bez státní příslušnosti)

Posouzení věku by mělo být prováděno pouze v případě pochybností o věku dítěte a jako krajní opatření. Veškeré metody používané pro posouzení věku musejí být bezpečné a za všech okolností respektovat lidskou důstojnost. Je důležité, aby se počítalo s určitou mírou chybovosti. Nelze-li určit věk s jistotou, je třeba postupovat ve prospěch dané osoby. V neposlední řadě je třeba zvážit i úroveň emoční a mentální zralosti, nejen fyzický vzhled. Neexistuje totiž metoda, jíž by bylo možné určit přesný věk. Většina odborníků se shoduje na tom, že posouzení věku nevede k přesnému určení chronologického věku, nýbrž se jedná o pouhý odhad (viz *Poznámky UNHCR k posuzování věku při identifikaci odloučených dětí nebo dětí bez doprovodu žádajících o azyl*).

Posouzení věku nikdy nesmí být používáno jako běžný postup. Při jeho provádění by měl být dětem bez doprovodu a odloučeným dětem ustanoven opatrovník, který je bude v průběhu posouzení věku podporovat. Opatrovník také pomáhá zajistit, aby byl vyslechnut názor dítěte a aby dítě celému procesu porozumělo (viz *více v technické poznámce o posuzování věku UNICEF, zejména standard č. 2 a 5*).

Doklady

Při příjezdu a identifikaci jsou úřady povinny vydat dětem žádajícím o azyl a uprchlickým dětem osobní doklady prokazující jejich zvláštní status žadatelů o azyl. Přístup k řádným dokladům jim zabezpečuje legální pobyt a napomáhá vyhnout se zatčení a zajištění. Řádné doklady také podporují přístup ke všem službám během pobytu dítěte v komunitě.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

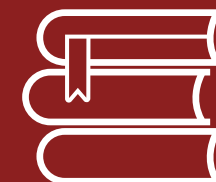
KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Posouzení věku šetrné k dětem

Toto je výňatek ze shrnující zprávy UNHCR o postupech přispůsobených k dětem.

- Postupy posouzení věku by měly být prováděny s ohledem na nejlepší zájem dítěte, který má být předním hlediskem. Skutečným a primárním cílem jejich zahájení by mělo být zajištění ochrany odloučených dětí.
- Při posouzení za účelem odhadu chronologického věku dítěte nebo dospívajícího by mělo být vycházeno z komplexního zhodnocení jeho schopností, zranitelnosti a potřeb, které bude reflektovat jeho skutečnou situaci.
- Posouzení věku by mělo být využíváno jako krajní opatření, pokud a) je věk dítěte relevantní pro rozhodnutí o jeho nároku či žádosti, b) existují důvody k vážným pochybnostem a c) jiné způsoby zjištění věku dotčené osoby (např. pokusy o získání listinných důkazů) byly bezvýsledné. Posouzení věku by nemělo být využíváno automaticky či rutinně.
- K posouzení věku musí být přistupováno multidisciplinárně. V rámci použitých postupů by měly být vyváženy fyzické, vývojové, psychologické, ekologické a kulturní faktory. Vyšetření by nikdy neměla být vynucená nebo kulturně nevhodná. Je třeba volit nejméně invazivní opatření a za všech okolností respektovat důstojnost dítěte.
- Posouzení věku mají provádět nezávislí profesionální pracovníci s příslušnými odbornými znalostmi, kteří jsou obeznámeni s etnickým a kulturním prostředím dané osoby.
- Lékařské metody posuzování věku jsou značně sporné a vykazují vysokou chybovost. Lékařské metody posouzení věku navíc i v současné době vyvolávají mnoho pochybností o tom, zda jsou v potřebné míře bezpečné, věkově a genderově citlivé, zachovávají lidskou důstojnost a zohledňují kulturní rozdíly.
- Je-li posouzení věku považováno za nezbytné, je třeba získat od příslušné osoby informovaný souhlas.
- V případě pochybností je až do posouzení věku a v jeho průběhu nutno zacházet s osobou, jež tvrdí, že je mladší osmnácti let, jako s dítětem.
- Na postup posouzení věku by měl dohlížet nezávislý opatrovník dítěte, který by měl přítomen vždy, pokud o to dotčená osoba požádá.
- Řízení, výsledek a důsledky posouzení věku by měly být dotčené osobě vysvětleny v jazyce, kterému rozumí.
- Posouzení věku by mělo proběhnout včas s přihlédnutím ke způsobu, jakým čas vnímá dítě.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Příklady identifikačních procedur

Mexiko

Všem dětem bez doprovodu a odloučeným dětem, které se ocitnou v zajišťovacím zařízení, poskytují podporu pracovníci ochrany dítěte z Národního imigračního institutu. Tito úředníci jsou proškoleni Národním systémem pro integrální rozvoj rodiny, Mexickou agenturou pro sociální záležitosti rodin, Institutem pro ochranu dítěte, Národní komisí pro ochranu lidských práv (CNDH) a mezinárodními organizacemi, včetně UNHCR. Jejich úkolem je provádění věkově přiměřených pohovorů s dětmi bez doprovodu nebo odloučenými dětmi za účelem získání údajů o jejich totožnosti, občanství, imigračním statusu a místě pobytu jejich rodiny, a prověření jejich potřeb ochrany, zdravotních nebo psychologických potřeb, mimo jiné pro účely přístupu k azylovému řízení. Získané informace jsou pak příslušnými orgány využity při posouzení nejlepšího zájmu (**Options Paper 1 UNHCR**).

Argentina

Jednotná prověřovací procedura ke zjištění, zda je dítě bez doprovodu nebo odloučené a jaké jsou jeho potřeby ochrany, se provádí bez ohledu na to, zda je dítě identifikováno na hranici nebo na území, a bez ohledu na způsob, jakým dítě vstoupilo do země. Toto počáteční prověření vzájemně koordinují subjekty působící v oblasti ochrany dětí (za případné podpory místních agentur na ochranu dítěte), národním výborem pro uprchlíky a imigračními úřady (**Options Paper 1 UNHCR**).

Nizozemsko

Nezávislý opatrovnický úřad Nidos provádí přijímací pohovory s každým dítětem krátce po jeho příjezdu za účelem: (i) získání osobních údajů potřebných pro podání (dočasné) žádosti o opatrovnictví; (ii) zjištění vhodného typu péče o dítě, například chráněného přijímacího střediska, pěstounské rodiny, kampusu nebo pobytové jednotky spolu s několika dalšími nezletilými; a (iii) posouzení, zda by mohlo dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě být obětí obchodování s lidmi.

Při příjezdu jsou děti bez doprovodu a odloučené děti starší 13 let posílány přímo do střediska pro žadatele o azyl v Ter Apel; děti mladší 13 let a další zranitelné děti se umísťují do pěstounských rodin. Pokud jsou jasné známky toho, že je dítě obětí obchodování s lidmi nebo že je jím ohroženo, kontaktuje Nidos Imigrační a naturalizační službu a Cizineckou policii za účelem projednání informací a jejich zasazení do kontextu a posouzení rizik. Existují-li rizika, Nidos, Imigrační a naturalizační služba a Cizinecká policie projednají umístění dítěte do bezpečného domu, což je chráněné přijímací zařízení pro oběti obchodování s lidmi. Během případného kriminálního vyšetřování může opatrovník dítěte požádat o povolení k pobytu v Nizozemsku z dočasných humanitárních důvodů (**Options Paper 1 UNHCR**).

KROK 2: POSTUPY PŘI USTANOVENÍ OPATROVNÍKA A PRÁVNÍHO ZÁSTUPCE

Načasování: Kdy dochází ke jmenování opatrovníka a právního zástupce?

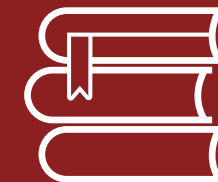
Klikněte na kroužky „subjekty“ a „kroky“ a zjistěte tak více informací o odpovědnosti a funkcích opatrovníka a právního zástupce.

Opatrovník by měl být ustanoven každému dítěti bez doprovodu nebo odloučenému dítěti co nejdříve po jeho příjezdu nebo identifikaci. Opatrovnictví by mělo zůstat v platnosti, dokud dítě buď nedosáhne zletilosti, nebo trvale neopustí území či jurisdikci státu (viz odst. 41 *Zprávy zvláštního zpravodaje o lidských právech migrantů*).

Průtahy při ustanovení opatrovníka mohou nepříznivě ovlivnit přístup dětí ke vzdělání, informacím a potřebné podpoře. Při každém rozhodování o dítěti je sice důležité vyslechnout jeho názor, nicméně také platí, že děti kvůli svému fyzickému, emočnímu a kognitivnímu rozvoji často nejsou schopny rozpoznat a prosazovat svá práva a nejlepší zájem. Tato právní, fyzická a psychosociální omezení kompenzují rodiče dítěte nebo, v případě dětí bez doprovodu či odloučených dětí, jejich opatrovníci. Opatrovníci musí být schopni dobře porozumět dětem z kulturně a jazykově odlišných prostředí a komunikovat s nimi. Pro vyloučení možného střetu zájmů a zajištění, že opatrovník bude mít vždy přednostně na zřeteli nejlepší zájem dítěte, musí být opatrovníci nezávislí na státních imigračních orgánech (viz IDC: *Zadržené dětství*, str. 65-66).

Děti, které jsou žadatelem o azyl, nebo děti bez doprovodu či odloučené děti, musí být informovány o svém právu na právní poradenství a zastoupení, které jim musí být také zajištěno, a to nejen pro účely azylového a imigračního řízení, ale také aby se mohly případně bránit proti zajištění nebo přijímacímu opatření. Je tedy nezbytné ustanovit jim právního zástupce.

Podle článku 16 Úmluvy o uprchlících z roku 1951 a čl. 37 písm. d) CRC musí být k dispozici neomezený přístup ke službám právníků a právních poradců, aby byl zajištěn přístup k právní nebo jiné odpovídající pomoci.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

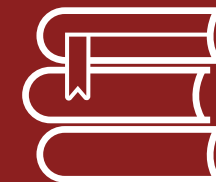
KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Subjekty: Které subjekty jsou do procesu zapojeny?

Opatrovník Zajišťuje, že při všech rozhodnutích bude zvážen nejlepší zájem dítěte	Právní zástupce Zastupuje dítě v azylovém nebo imigračním řízení a v případě potřeby napadá rozhodnutí o zajištění nebo umístění do péče	Právník/právní poradce Poskytuje poradenství a právní pomoc
<p>Opatrovník je zpravidla ustanoven státními orgány po projednání s orgánem ochrany dítěte a ve spolupráci s migračními a azylovými úřady. Opatrovník jedná ve všech řízeních jako zákonný zástupce dítěte, tj. stejným způsobem, jako když dítě zastupuje rodič (viz <i>příručka FRA „Poručenství dětí bez rodičovské péče“</i>).</p> <p>Stará se o nejlepší zájem dítěte a celkovou kvalitu jeho života tím, že podporuje jeho přístup ke všem službám. Opatrovník také poskytuje informace ve všech fázích řízení a musí zajistit, aby byl v těchto řízeních zohledněn nejlepší zájem dítěte.</p> <p>Opatrovníkem nemusí být právník; role opatrovníka spočívá spíše v působení jako osoby, která o dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě pečuje.</p> <p>Opatrovník není obvykle totožný s právním zástupcem. Právní zástupce poskytuje poradenství v různých procesních a právních otázkách a zastupuje dítě před různými státními institucemi (např. imigračními úřady nebo soudy).</p>	<p>Právním zástupcem je advokát nebo jiná osoba způsobilá poskytovat poradenství v různých procesních a právních otázkách a zastupovat dítě před různými státními institucemi (např. migračními úřady nebo soudy).</p> <p>Právní zástupce poskytuje dítěti právní pomoc a informace v právních záležitostech během azylového řízení a při kontaktu s úřady.</p> <p>Pokud je dítě předáno do správního nebo soudního řízení, v němž se určuje jeho nejlepší zájem, a u zúčastněných osob by mohlo dojít ke střetu zájmů, měl by být dítěti kromě opatrovníka či jiné osoby zastupující jeho zájmy ustanoven také právní zástupce. Pokud je dítě zajištěno, úkolem právního zástupce je napadnout rozhodnutí o zajištění a zaručit, aby byl plně zvážen nejlepší zájem dítěte.</p> <p>Právní zástupce musí mít na rozdíl od opatrovníka právní znalosti a kvalifikaci (zejména v oblasti uprchlického a imigračního práva) pro jednání před soudem a jinými orgány.</p>	<p>Právník nebo právní poradce je osoba kvalifikovaná k poskytování právní pomoci. Může se jednat o osobu pracující pro nevládní či vládní organizaci.</p> <p>Tato osoba nemusí nutně zastupovat dítě před příslušnými orgány a může poskytovat právní pomoc jen ad hoc.</p>

Kroky: Rozsah opatrovnictví

Opatrovník je nezávislým odborníkem se specializovanými dovednostmi, který se stará o nejlepší zájem dítěte a jeho celkové blaho. Postupy při ustanovení opatrovníka nesmí být méně příznivé než existující vnitrostátní správní či soudní postupy používané pro jmenování opatrovníků dětem, které jsou státními příslušníky. Vždy je však třeba zvažovat kulturní, genderové a jazykové prostředí. Opatrovníkem by měla být zákonem uznaná osoba nebo orgán, který za dítě nese právní odpovědnost. Měl by mít specializované znalosti a odbornost.

Opatrovníka je třeba jmenovat, pokud rodiče chybějí nebo nejsou schopni činit každodenní rozhodování v nejlepším zájmu dítěte. Opatrovník nese za dítě právní odpovědnost, která může zahrnovat i neomezenou rodičovskou odpovědnost, včetně péče o dítě, nebo vymezenou odpovědnost za rozhodování o právních záležitostech (viz blíže *Options Paper 1 UNHCR*).

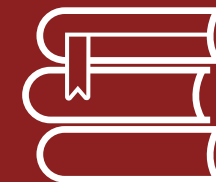
S opatrovníkem musejí být konzultovány všechny kroky činěné v souvislosti s dítětem a musí být o nich informován. Měl by mít právo účastnit se všech plánovacích a rozhodovacích procesů, včetně jednání v imigračním a odvolacím řízení, rozhodování o formě péče a veškerých snah o nalezení trvalého řešení (viz zejména odst. 33 *Zprávy zvláštního zpravodaje pro otázky mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání*).

Funkce opatrovníka

Opatrovník odpovídá za celkovou podporu dítěte, například koordinaci a zajištění:

- sociální podpory, včetně ubytování (např. v místních ubytovacích zařízeních pro děti) a výživy;
- pravidelných zdravotních prohlídek;
- přístupu k jazykové výuce a všeobecnému vzdělání (základnímu, střednímu a navazujícímu); a
- u dětí starších 16 let také přístupu k pracovním příležitostem včetně posouzení vhodnosti práce; a možností oddechových aktivit přiměřených věku.

Je-li prováděno posouzení věku, opatrovník poskytuje dotyčné osobě po celou dobu jeho trvání podporu. Opatrovník také zajišťuje, aby byl vyslechnut názor dítěte a aby dítě celému procesu plně porozumělo.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Příklady záruk při jmenování opatrovníků a právních zástupců

Argentina

Jakmile se Národní komise pro uprchlíky dozví o dítěti, které může být bez doprovodu nebo odloučené, okamžitě je vyrozuměna a do 48 hodin se ujímá opatrovnictví nad dítětem. Komise má několik úkolů: (i) ustanovuje každému dítěti bez doprovodu nebo odloučenému dítěti žádajícímu o azyl opatrovníka, který dítě doprovází při různých řízeních, dokud není nalezeno trvalé řešení; (ii) pomáhá dítěti získat dočasné doklady; a (iii) posuzuje zranitelnost dítěte a existenci rizikových faktorů (fyzické a duševní zdraví) a koordinuje příslušné navazující kroky (viz *Options Paper 1 UNHCR*).

Uruguay

Zákon o postavení uprchlíků stanoví, že je-li podána žádost o azyl dítětem nebo dospívající osobou bez doprovodu (ta může podat žádost i sama bez právního zastoupení), Stálý tajemník Komise pro uprchlíky musí zajistit přednostní jmenování právního poradce. Okamžitě musí být vyrozuměn soud pro rodinné záležitosti, aby mohl přijmout zvláštní opatření. Jakýkoli krok uskutečněný bez přítomnosti právního zástupce je podle zákona považován za absolutně neplatný (viz *Options Paper 1 UNHCR*).

KROK 3: UMÍSTĚNÍ A PŘEDÁNÍ SLUŽBÁM

Načasování: Kdy dochází k umístění do péče a předání službám?

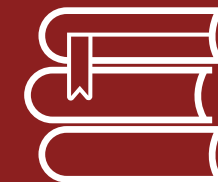
Musejí být zavedeny mechanismy (včetně prověřování totožnosti, zdravotního stavu a jiných kontrol, nebo přijímacích procedur a seznamů zajištěných osob), které iniciují příslušné postupy pro posouzení a předání službám. Děti by měly být bezodkladně předány do takové péče, v níž budou moci být co nejdříve uspokojeny jejich potřeby týkající se péče, bezpečnosti, vzdělání a zdraví (viz *Options Paper 1 UNHCR*).

Subjekty: Které subjekty jsou do procesu zapojeny?

Postupy při rozhodování o umístění do péče a předání se realizují na hranicích nebo je uskutečňují imigrační a azylové úřady ve spolupráci s řadou zainteresovaných osob. Kromě příslušných národních orgánů na ochranu dětí jsou důležitými aktéry příslušné místní orgány, vůdci komunit a řádně zmocněné občanské spolky, a tyto subjekty mají být zapojovány do návrhů péče/umístování dětí do péče a přijímacích opatření (viz *Options Paper 1 UNHCR*).

Kroky: Obsah rozhodnutí o umístění dítěte do péče a předání službám

Postupy předávání zahrnují poskytování informací nově přichozím dětem, shromažďování informací o jejich zdraví a nejlepším zájmu za účelem uskutečnění potřebných kroků, vytvoření předběžného profilu každého dítěte a poskytnutí poradenství a předání dítěte příslušným subjektům nebo zahájení řízení, které nejlépe uspokojí jejich potřeby (viz *Výchozí zpráva UNHCR – Situace v zajišťování cizinců ke konci roku 2013*).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

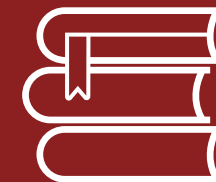
KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Rozhodnutí o umístění do péče by mělo být založeno na individuálním posouzení nejlepšího zájmu dítěte. Péče v malých skupinách nebo rodinách by měla mít přednost před ústavní nebo pobytovou péčí. Výbor pro práva dítěte uvádí, že při zvažování škály možností ubytování dostupných těmto dětem „by měla být zvážena zvláštní zranitelnost konkrétního dítěte, které nejen že ztratilo kontakt se svým rodinným prostředím, ale stále se nachází mimo svoji zemi původu, a dále věk a pohlaví dítěte. Zejména je třeba náležitě přihlídnout k potřebě nepřerušované výchovy dítěte a k etnickému, náboženskému, kulturnímu a jazykovému původu zjištěnému v procesu identifikace, registrace a dokumentace“ (viz odst. 40 *Všeobecného komentáře č. 6*).

U všech dětí je dále třeba již vydaná rozhodnutí o umístění systematicky sledovat a v pravidelných intervalech je přehodnocovat v závislosti na jejich individuální potřebě ochrany. Při sledování by měla být posuzována kvalita poskytované péče, přístup ke službám včetně zdravotnictví a vzdělávání, jakož i případná rizika v oblasti ochrany dětí nebo diskriminace (viz *Zpráva UNHCR o alternativní péči*).

Příklady postupů při umísťování a předávání službám

Irsko

Jakmile se imigrační úředník setká s dítětem bez doprovodu nebo odloučeným dítětem, musí okamžitě informovat Agenturu pro děti a rodiny (CFA) a dítě jí předat. V agentuře působí zvláštní tým složený ze zdravotnického pracovníka a týmu pro sociální práci s odloučenými dětmi žádajícími o azyl. Po předání provede odborně kvalifikovaný sociální pracovník u dítěte posouzení potřeby ochrany. Výsledek tohoto posouzení slouží jako základ pro individualizovaný zákonem předepsaný plán péče o dítě. Sociální pracovník, který je dítěti přidělen ihned po vstupním posouzení, odpovídá za řízení a realizaci plánu péče (viz UNHCR, *Options Paper 1*).

Vyhledání a sloučení rodiny

Vyhledání rodinných příslušníků dítěte nebo hlavních zákonných či obvyklých pečovatелů a jejich vzájemné spojení za účelem vytvoření nebo obnovení dlouhodobé péče by mělo proběhnout co nejdříve. Postupy pro obnovení kontaktů musejí zahrnovat vhodné záruky ochrany dítěte v případech, že by děti neměly být s rodinnými příslušníky sloučeny. Je třeba zohlednit nejlepší zájem dítěte. Děti žádající o azyl nesmějí být vráceny do země původu za účelem sloučení rodiny, dokud není vyřízena jejich žádost o azyl, a pokud nebylo rozhodnuto, že sloučení je v jejich nejlepším zájmu. Při řešení těchto otázek může být užitečná spolupráce s UNHCR, ICRC a dalšími mezinárodními agenturami a organizacemi.

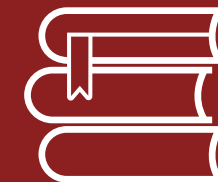
PRŮBĚŽNÉ ÚKOLY

Podívejte se na **krátké video** o dětech bez doprovodu, které přijíždějí do Itálie, a identifikujte a uveďte jejich hlavní potřeby.

Identifikované potřeby	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

KLEPNUTÍM SEM ZOBRAZÍTE SEZNAM IDENTIFIKOVANÝCH POTŘEB.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

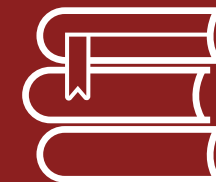
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Identifikované potřeby (seznam není vyčerpávající)

1. Přístup k psychologické pomoci kvůli traumatu prožitému v zemi původu a po cestě do Itálie. V zemi azylu děti často trpí pocity beznaděje.
2. Přístup k opatrovníkovi a právnímu zástupci. Děti nedůvěřují italským úřadům a nerozumějí azylovému systému hostitelského státu a jeho imigračním zákonům.
3. Přístup k vhodným potravinám.
4. Přístup k řádnému bydlení.
5. Přístup ke vzdělání a přípravě na povolání.
6. Přístup k lékařské pomoci a rehabilitaci (fyzické i psychiatrické).
7. Přístup k oddechovým aktivitám.
8. Přístup k postupům pro vyhledání rodiny.

STANDARDY LIDSKÝCH PRÁV V OBLASTI PŘIJÍMÁNÍ DĚTÍ A ALTERNATIV K JEJICH ZAJIŠTĚNÍ

Bez ohledu na státem používaný model přijímání dětí nebo alternativ k zajištění je vždy třeba dodržovat určité standardy lidských práv. Úmluva o právech dítěte vyjmenovává několik práv a záruk, například:

- Právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj (článek 27);
- Právo na náhradní rodinnou péči, včetně pěstounské péče (článek 20);
- Potřebná ochrana a humanitární pomoc (článek 22);
- Právo na vzdělání (články 28 a 29 odst. 1, písm. c), články 30 a 32);
- Právo na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví (článek 24);
- Ochrana tělesného nebo duševního zdraví a související léčbu (článek 25) a opětovné začlenění do společnosti a zotavení (článek 39);
- Speciální pomoc dětem s duševním a fyzickým postižením (článek 23);
- Právo na adekvátní standard bydlení (článek 27);
- Právo na výhody sociálního zabezpečení (článek 26); a
- Právo na odpočinek a volný čas (článek 31) a právo užívat svou vlastní kulturu, zvyklosti a praktikovat své vlastní náboženství (článek 30).

Bydlení

Výbor pro práva dítěte **podotýká**, že děti žádající o azyl, bez ohledu na to, zda jsou v doprovodu rodiče nebo rodičů, bez doprovodu nebo odloučené, musejí být ubytovány na místě, které je bezpečné a chráněné. Mezi další záruky, které je třeba dodržovat, patří:

- Děti by měly být ubytovány ve stálém prostředí a přemístěny by měly být jen tehdy, je-li to v jejich nejlepším zájmu;
- Sourozenci by měli být ponecháni spolu; dětem s dospělými příbuznými, kteří s nimi dorazili nebo kteří již v hostitelské zemi bydlí, by mělo být umožněno pobývat u těchto příbuzných (pokud je to v jejich nejlepším zájmu);
- Pravidelné hodnocení fyzického a psychosociálního zdraví, včetně ochrany proti domácímu násilí a vykořisťování;
- Přístup ke vzdělání a přípravě na povolání; a
- Přístup k úplným informacím o péči, která je jim zajišťována.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

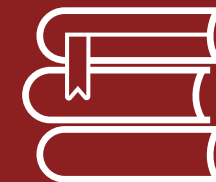
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Vzdělání

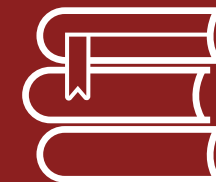
States shall ensure that child asylum-seekers, Státy jsou povinny zajistit, aby dětští žadatelé o azyl měli bez ohledu na svůj status neomezený přístup k řádnému vzdělání a školení v zemi, do níž vstoupili; vzdělání by mělo odpovídat věku dítěte, jeho zkušenostem a délce doby, kterou strávilo v jurisdikci daného státu. Státy by měly zabezpečit, aby přístup ke vzdělání byl zachovávan během všech fází cyklu vysídlení. Výbor pro práva dítěte **zdůrazňuje**, že vzdělání je důležité nejen jako příležitost k učení, ale také proto, že pomáhá dospívajícím zachovávat pocit normality a udržovat si duševní zdraví. Některé děti mohou být ochotny nechat se zaměstnat, ale státy musejí zajistit, aby nedocházelo k jejich vykořisťování.

Zdravotní péče

a přístup k zařízením pro léčbu nemocí a rehabilitaci s cílem dosáhnout plného zdraví.“ **Podle Výboru pro práva dítěte** by měly státy při zajišťování přístupu dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí ke zdravotní péči „zohlednit skutečnost, že děti bez doprovodu byly odloučeny od rodinných příslušníků a v různé míře také zažily trauma, rozvrat a násilí.“ UNHCR **dodává**, že děti by měly mít přístup k základním službám systému zdravotnictví, včetně veřejného zdravotnictví hostitelské země.

Fyzické, sociální a emocionální potřeby

Kromě bezprostřední nutnosti poskytnout bezpečné a chráněné prostředí musí umístění do komunity dětským uprchlíkům, žadatelům o azyl a migrantům zaručit také uspokojení jejich základních fyzických, sociálních a emocionálních potřeb. Pojem „psychosociální zdraví“ označuje vnitřní vztah mezi psychickými a sociálními faktory. Ochrana a podpora psychosociálního blaha dětí žádajících o azyl má proto dva hlavními aspekty. Zaprvé, coby preventivní opatření spočívá ve zlepšování všech faktorů, které podporují blaho dětí. Zadruhé, zahrnuje poskytování zvláštní léčebné pomoci nezbytné k tomu, aby dětem, které utrpěly újmu nebo mají zvláštní potřeby, byla poskytnuta pomoc umožňující plné zotavení (viz **UNHCR, Dětští uprchlíci: Doporučení k ochraně a péči**). K tomu je zapotřebí, aby byly dětem v komunitním zařízení dostupné minimální standardy péče a služeb. Výbor pro práva dítěte **podotýká**, že základní zdroje pro přijímání se budou v jednotlivých zemích a regionech lišit v závislosti na bohatství a stupni rozvoje země, na tom, zda se jedná o tranzitní nebo cílovou zemi, a zda mají děti doprovod či nikoli. Obecně by však dětští uprchlíci, žadatelé o azyl a migranti měli mít přístup minimálně ke stejné úrovni podpory jako místní děti v hostitelské komunitě.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Materiální potřeby

Migrující děti často žijí v absolutní chudobě a nemají žádné nebo jen minimální finanční zdroje. Jejich cesta může být nákladná, a jim hrozí vykořisťování a krádeže. Často si nemohou dovolit prostředky pro materiální přežití, riskují podvýživu a další fyzické a psychické nemoci. Státy by měly zajistit, aby odloučené děti a děti bez doprovodu měly takový životní standard, který odpovídá jejich tělesnému, duševnímu, duchovnímu a mravnímu vývoji. Článek 27 odst. 2 CRC stanoví, což potvrdil i **Výbor pro práva dítěte**, že státy musí zejména poskytnout dětem materiální pomoc a podpůrné programy v oblasti výživy, ošacení a bydlení.

Oddechové, náboženské a kulturní aktivity

Všechny děti včetně žadatelů o azyl mají právo na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jejich věku. Mají právo svobodně se účastnit kulturního života a umění a užívat svou vlastní kulturu, vyjadřovat a praktikovat své náboženství a používat vlastní jazyk. Státy musejí poskytnout dětem žádajícím o azyl příležitost k zapojení do oddechových, kulturních a náboženských aktivit v rámci jejich vlastních kulturních a náboženských kořenů, ale rovněž v rámci hostitelské komunity (viz IDC, *Zadržené dětství*). V kontextu opatření k zajištění péče je podle čl. 20 odst. 3 CRC třeba vynaložit maximální úsilí k tomu, aby děti byly umísťovány do pěstounských rodin nebo skupin z podobného etnického, kulturního, jazykového a náboženského prostředí.

Pro více informací o standardech a způsobech jejich realizace viz IDC, *Zadržené dětství*, str. 69-75.

PŘIJÍMACÍ OPATŘENÍ A ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ PRO DĚTI A RODINY: ÚVOD

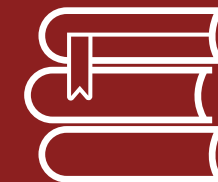
Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, UNHCR je toho názoru, že děti by neměly být zajišťovány pro účely související s imigrací bez ohledu na svůj právní/migrační status nebo status svých rodičů, a zajištění nikdy není v jejich nejlepším zájmu. V tomto kontextu je nezbytné, aby byly **zavedeny vhodné formy péče a komunitní programy**, které zaručí dětem a jejich rodinám odpovídající přijetí.

V imigračním kontextu se pojmem **přijímací opatření** pro děti a rodiny rozumí soubor opatření týkajících se zacházení s žadateli o azyl od okamžiku jejich příjezdu, po dobu rozhodování o jejich žádostech o azyl, až do pravomocného meritorního rozhodnutí o jejich žádostech o azyl. Mezi tato opatření patří adekvátní podmínky přijímání při příjezdu na hranice, přístup k právnímu poradenství, svoboda pohybu, ubytování a přiměřené prostředky k obživě; tato opatření dále zahrnují přístup ke vzdělání a lékařské péči, jakož i ke speciálním opatřením pro řešení zvláštních potřeb zranitelných a ohrožených osob. Podmínky přijímání

musejí být bezpečné a umožňovat aktivní zapojení dětí. Pobyť dětí v přijímacím středisku by měl být co nejkratší a měla by být upřednostňována přijímací opatření využívající pobyt v komunitě.

V případě zájmu si prostudujte následující dokumenty týkající se přijímání dětí

- UNHCR, *Akční plán v 10 bodech*, aktualizováno 2016
- UNHCR, *Globální konzultace o mezinárodní ochraně/ Třetí cesta: Přijímání žadatelů o azyl včetně standardů zacházení v kontextu jednotlivých azylových systémů*, 4. září 2001, EC/GC/01/17,
- UNHCR, *Závěry k přijímání žadatelů o azyl v kontextu jednotlivých azylových systémů*, 8. října 2002, č. 93 (LIII), 2002,
- UNHCR: Stručná zpráva o postupech přátelských k dětem.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

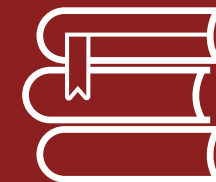
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Pojem **forma péče** v tomto kontextu zdůrazňuje, že jakákoli přijímací opatření pro děti (bez doprovodu, odloučené nebo v rodině) musejí na prvním místě zohledňovat zranitelnost dítěte a zaručovat poskytnutí řádné péče. Státy jsou na základě svých mezinárodních závazků (Úmluva OSN o právech dítěte) povinny zajistit, aby byla k dispozici přijímací opatření a formy péče pro děti, které nejsou jejich státními příslušníky. Jelikož jsou osobní okolnosti každého dítěte jedinečné, i nejlepší forma péče o ně bude pokaždé jiná.

Vzhledem k výše uvedenému není vhodné hovořit o těchto přijímacích opatřeních jako o *alternativách k zajištění* pro děti, neboť děti by zajišťovány být neměly. Neexistuje-li legitimní důvod k zajištění, každé zbavení dítěte svobody bude svévolné a v rozporu s mezinárodním právem.

Státy a další zainteresované osoby však pojem **alternativy k zajištění** pro děti a rodiny v praxi stále používají a často jím označují přímo opatření nebo formy péče (ať už s podmínkami či omezením svobody pohybu, nebo bez nich). Jedná se však o nebezpečné zmatení pojmů, proti kterému je třeba bojovat v konkrétních případech advokační činností a právními intervencemi.

Zavedení vhodných forem péče o děti vyžaduje od příslušných orgánů péče o dítě, aby se zapojily do nalézání řešení pro tuto zranitelnou skupinu osob. Stát je povinen zajistit přijímací opatření a formy péče i pro děti, které nejsou jeho státními příslušníky. Role národních orgánů péče o děti je v tomto ohledu zcela zásadní.

Jelikož osobní okolnosti každého dítěte jsou jedinečné, i nejlepší forma péče o každé dítě bude vždy jiná (blíže k tomu viz *Terénní příručka k dětem bez doprovodu a odloučeným dětem*). Forma péče o dítě rovněž závisí na tom, zda se jedná o dítě bez doprovodu, odloučené dítě nebo dítě s rodinou. Opatření probíraná v následujících kapitolách budou proto vždy rozdělena do dvou skupin: (a) opatření vztahující se na děti bez doprovodu nebo odloučené děti a (b) opatření pro děti v rodinách.

FORMY PÉČE O DĚTI BEZ DOPROVODU NEBO ODLOUČENÉ DĚTI

Formy péče o děti bez doprovodu nebo odloučené děti je možno rozdělit do tří širších kategorií: rodinná péče, umístění do komunity a pobytová (ústavní) péče.

Rodinná

Komunitní

Ústavní

Přednostně by měla být využívána řešení založená na rodinné a komunitní péči a komunitě podle vnitrostátního systému ochrany dítěte. Pobytová (ústavní) péče by měla být využívána jako krajní opatření a jen po nejkratší nutnou dobu. Měla by být podporována péče v rámci vlastní komunity dítěte, neboť zajišťuje jeho kontinuální socializaci a rozvoj.

Vzhledem k tomu, že dětem bez doprovodu a odloučeným dětem hrozí zvýšené riziko zneužití a vykořisťování, v rámci jednotlivých forem péče by mělo být počítáno s možností sledování a zvláštní podpory pro zajištění jejich ochrany. Zavedení **jasných standardů a postupů** je nezbytné k tomu, aby formy péče děti chránily a nepůsobily jim újmu. Všechny subjekty a osoby zapojené do poskytování náhradní péče pro děti by měly pro svoji činnost získat povolení příslušného orgánu a měly by být podrobeny jeho pravidelnému sledování a přezkumu. Měla by být vypracována vhodná kritéria pro posuzování odborné a etické způsobilosti poskytovatelů péče a jejich akreditaci, monitoring a dohled.

Kromě příslušných ministerstev zodpovědných za systémy péče o děti jsou důležitými aktéry, kteří by se měli podílet na vypracování možností péče a přijímání, také příslušné místní úřady, vůdci komunit a oprávněné občanské spolky.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

RODINNÉ FORMY PÉČE

Rodinné formy péče by měly mít vždy přednost. Patří mezi ně pěstounská péče a náhradní rodinná péče

Pěstounská péče

Umístění do pěstounské péče znamená, že dítě, o které se nemohou starat jeho rodiče, je příslušným úřadem umístěno do rodiny odlišné od jeho biologické rodiny. Pro poskytování této péče je vybrána a schválena kvalifikovaná pěstounská rodina. Dohlízejí na ni orgány odpovědné za sociální ochranu dítěte. Pěstounské rodiny mohou dítěti poskytnout stálý domov a podporu a umožnit mu, aby se cítilo v bezpečí. Pěstounská péče je obvykle považována za dočasné opatření. Ve většině případů jsou biologickým rodičům zachována jejich rodičovská práva a odpovědnost.

Pěstounskou péčí se může rozumět:

- neformální pěstounství (neboli spontánní pěstounství), při němž je dítě v péči rodiny nebo jiné domácnosti, která může, ale také nemusí být spřízněná s rodinou dítěte; a
- formální pěstounství (neboli úředně schválené pěstounství), při kterém je dítě v péči rodiny v rámci opatření přijatého příslušným orgánem.

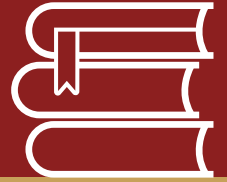
Obecně platí, že pěstounství by mělo být v souladu s vnitrostátní právní úpravou a politikou. Je-li to možné a v nejlepším zájmu dítěte, pracovníci ochrany dětí by se měli snažit zaangažovat místní úřady. Pěstounství ve formě trvalého umístění (nebo adopce) dítěte žádajícího o azyl do rodiny, kdy práva a odpovědnost biologických rodičů (nebo zákonných opatrovníků) právně přecházejí na adoptivní rodiče, by se nemělo využívat.

Existují určitá důležitá pravidla pro umisťování dětí do pěstounské rodiny, která je třeba respektovat. Rodinná péče může být poskytována širší rodinou dítěte, blízkými rodinnými přáteli, které dítě zná (péče blízkých osob), nebo v domácnosti mimo rodinu dítěte (pěstounská péče). Je důležité svěřit dítě do péče osob podobného původu, neboť dětem prospívá, pokud mohou žít u pěstounů hovořících stejným jazykem a vyznávajících stejné náboženství a kulturu.

UNHCR **podotýká**, že adopce může být realizována, pokud je v nejlepším zájmu dítěte bez doprovodu. K adopci by však mělo docházet jen v případě, že si to dítě přeje a není-li naděje na úspěšné nalezení a sloučení rodiny.

Další dokumenty pro podrobnější studium:

- UNHCR, *Stručná zpráva o ochraně dítěte: alternativní péče*, leden 2014, str. 2.
- UNHCR, *Směrnice UNHCR o adopcích*, srpen 1995, str. 1–2.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

PÉČE O DĚTI V KOMUNITĚ

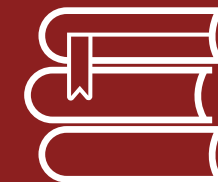
Mezi komunitní formy péče o dítě patří mimo jiné samostatný život dítěte pod dohledem a život v domácnosti vedené dítětem. Je nezbytné, aby komunitní formy péče byly dostatečně financovány a dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě nebylo ponecháno ve zranitelném postavení a bez dostatečné podpory, zejména po dobu rozhodování o jeho žádosti o azyl, tj. stavu výrazně zvýšené úzkosti a nejistoty (viz IDC, *Zadržené dětství*).

Samostatný život pod dohledem je opatření, při němž dospívající dítě nebo skupina dospívajících dětí žijí samostatně. Starší adolescenti někdy chtějí žít sami nebo s dalšími osobami podobného věku. Formy samostatného bydlení vyžadují sledování a významnou úlohu při poskytování podpory těmto dětem hraje komunita.

Domácnost vedená dítětem je způsob samostatného života, při němž dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě žije v domácnosti vedené jiným dítětem nebo svým vrstevníkem a pečuje o ně starší sourozenec nebo starší děti, které nejsou jeho příbuznými.

Jemen

Na předměstí Basateen v jemenském Adenu UNHCR úzce spolupracovalo s vůdci uprchlických skupin při vytváření komunitních forem alternativní péče. Kromě pomoci při sloučení rodiny a alternativních forem péče podobných umístění do rodiny zde byly pro některé děti, které nemohly být v bezprostředně sjednoceny s příbuznými, realizovány formy samostatného bydlení pod dohledem. Byly pronajaty malé skupinové domovy (s kapacitou šest až osm dětí) v blízkosti sousedících rodin, které byly určeny vůdci komunit a zavázaly se formálně na děti dohlížet. Každé dítě v alternativní péči bylo doma pravidelně navštěvováno osobou odpovědnou za ochranu dětí a terénními komunitními pracovníky (zdroj: UNHCR: *Stručná zpráva o alternativní péči*).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ÚSTAVNÍ/POBYTOVÉ FORMY PÉČE O DÍTĚ

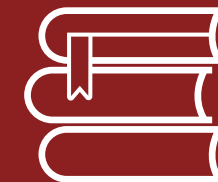
Pobytová nebo ústavní péče je péče poskytovaná v hromadných zařízeních mimo rodinu. Patří mezi ně tranzitní/mezitímní střediska péče, dětské domovy, sirotčince, dětské vesničky/komplexy a internátní školy využívané převážně pro účely péče o děti.

Pobytová nebo ústavní péče by vždy měla být krajním opatřením. Měla by být zvažována jen jako dočasné řešení do doby, než může být zajištěna rodinná péče nebo pokud rodinná péče není v nejlepším zájmu dítěte, a i v takovém případě jen na nejkratší možnou dobu.

Pokud jde o akutní situace, **Pokyny OSN pro alternativní péči o děti** doporučují zakázat zřizování nových pobytových zařízení určených pro trvalé nebo dlouhodobé poskytování péče velkým skupinám dětí.

Jednou z forem pobytové péče, která je jednoznačně upřednostňována před jinými formami ústavní péče v případech, kdy není možná nebo vhodná rodinná péče či samostatné bydlení, je **skupinová péče/skupinové domovy**. Péče v malých skupinách vypadá tak, že jsou děti umístěny do malých skupinových domovů provozovaných jako rodinné bydlení, kde se o skupinu šesti až osmi dětí nebo mladých lidí starají stálí pečovatelé z dětské komunity. Dospívající někdy upřednostňují péči v malé skupině před rodinnou péčí, neboť jim poskytuje větší nezávislost. Malé děti by však měly být přednostně umístovány do rodinné péče. Bezpečnost dětí v tomto typu péče je však třeba bedlivě sledovat, jak můžeme vidět na příkladu skupinového domova pro děti bez doprovodu nebo odloučené děti ve švédském Gothenburgu (viz níže).

Pro další studium doporučujeme: UNHCR, **Stručná zpráva o alternativní péči** a **Options Paper 1**.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

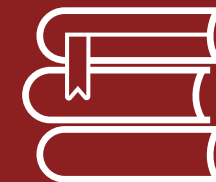
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Ethiopie: Péče v malých skupinách

V posledních letech byla organizace Shire působící v Etiopii svědkem toho, jak každý měsíc přicházelo průměrně 100 dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí. Tak vysoký počet příchozích si vynutil umístění dětí do péče v malých skupinách jako krajní opatření do doby, než se podaří je umístit do rodinné péče nebo sloučit s rodinou. Děti bez doprovodu nebo odloučené děti zde žijí společně s rodinami, které se zavázaly je podporovat, v komunitách tvořených osmi ubytovny. Ubytovny jsou umístěny naproti sobě a mezi sebou mají společné prostranství, které napomáhá sociálním interakcím (zdroj: UNHCR: [Stručná zpráva o alternativní péči](#)).

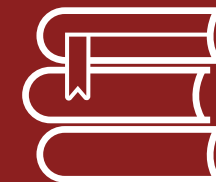
Švédsko: Skupinový dům pro děti bez doprovodu v Gothenburgu

Děti bez doprovodu jsou umístěny do několika skupinových domovů po celém Švédsku. Mohou zde pobývat s dětmi podobného věku a z podobného kulturního prostředí. Nezávislým bydlením se učí samostatnosti a odpovědnosti za sebe samé.

Nicméně podle [organizace Human Rights Watch](#) je s tímto typem péče spojeno několik problémů. Dochází zde k a) obtěžování dívek, pokud byly umístěny do skupinového domova, v němž převažují chlapci; b) šikaně mladších dětí staršími; c) stěhování z jednoho domova do druhého; a d) obecným problémům s bezpečností těchto dětí. Skupinové domovy proto musejí splňovat určité standardy bezpečnosti, genderové specifičnosti a dlouhodobosti.

Indonésie

V Indonésii provozuje místní nezisková organizace Církev světové služby ve spolupráci s úřady různé ubytovny pro děti bez doprovodu nebo odloučené děti. Ubytovny s plně vybavenými pokoji poskytují v závislosti na své velikosti přístřeší čtyřem až šesti dětem. Děti si mohou vařit ve společné kuchyňce. Ubytovaní dostávají týdenní kapesné k pokrytí nákladů na základní potřeby a potraviny (20 USD). Mají k dispozici vzdělávací programy, základní zboží, psychosociální poradenství, lékařskou péči, jazykové a počítačové kurzy a oddechové aktivity. Case management je prováděn formou konzultací s dětmi bez doprovodu nebo odloučenými dětmi za podpory uprchlické komunity. Děti se mohou také zapojovat do komunitních dobrovolných aktivit s místními obyvateli, například akcí na úklid parku.

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Belgie

Všechny děti bez doprovodu nebo odloučené děti identifikované Opatrovnickou službou, bez ohledu na svůj správní status (žadatel o azyl nebo migrant), včetně dětí identifikovaných na hranicích a dětí žijících v zemi neregulárně, jsou nejprve přijaty v Adaptačním a sledovacím středisku, které funguje jako tranzitní. Středisko provozuje belgický Federální úřad pro přijímání žadatelů o azyl (Fedasil). Děti zůstávají ve středisku na dobu dvou až čtyř týdnů. Jedná se o ochranné a otevřené přijímací středisko fungující na bázi malých skupin, které je uzpůsobeno potřebám dětí. Může ubytovat až 50 nově příchozích dětí, které jsou pod dohledem sociálních pracovníků specializovaných na přijímání, sledování a adaptaci dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí. Opatrovnická služba během pobytu dítěte potvrdí jeho totožnost a status jakožto dítěte bez doprovodu nebo odloučeného dítěte. Pracovníci střediska mají potřebné zkušenosti a dodržují postupy pro odhalování dalších faktorů zranitelnosti, jako jsou například riziko obchodování s lidmi, fyzické, duševní nebo psychologické problémy či drogová závislost. Jsou prováděny individuální pohovory i průběžné sledování. Děti se účastní vzdělávacích aktivit organizovaných ve středisku, včetně adaptace na postupy a život v Belgii. Po této fázi pozorování je dítě předáno do nejvhodnějšího přijímacího střediska na základě svých zvláštních potřeb (těhotné dívky, malé děti, děti s psychickými problémy, potenciální oběti obchodování s lidmi) a dochází do belgických škol. Zvláštní podpora pro nejzranitelnější děti je poskytována prostřednictvím zvýšených ochranných opatření, lékařské a psychologické následné péče (pobytové nebo ambulantní) a psychosociálních aktivit (arteterapie). (Viz UNHCR, *Options Paper 1*).

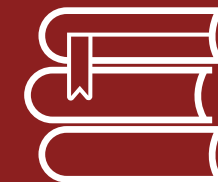
Izrael

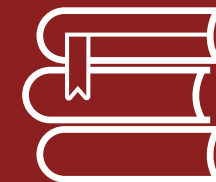
V Izraeli byly v letech 2008 - 2014 děti bez doprovodu nebo odloučené děti ve věku 14–17 let ubytovávány společně s izraelskou mládeží v internátních školách nazývaných „mládežnické vesnice“. Izraelská mládež, která si zvolila tento typ středoškolského vzdělání, pocházela zejména z přistěhovaleckého prostředí nebo se jednalo o mladé lidi, kteří čelili socioekonomickým obtížím. Děti bez doprovodu či odloučené děti byly umísťovány do malých skupin v těchto mládežnických vesnicích, kde se nacházelo až 300 mladých lidí (počet dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí obecně představoval maximálně 10 procent všech žáků školy). V mládežnické vesnici byly děti rozděleny podle věku a pohlaví a žily společně s izraelskou mládeží patřící do stejné skupiny. Důraz byl kladen na komunitní přístup, kdy např. zaměstnanci a jejich rodiny žijí v jednom místě se studenty. Těmito zaměstnanci mohou být ředitelé, učitelé, vychovatelé, pracovníci péče o děti a mládež, sociální pracovníci, případně další pracovníci v psychosociální oblasti, a dále například dobrovolníci veřejné služby. Dětem bylo poskytnuto bezpečné prostředí, přístup do místní školy a další komplexní služby podle jejich rozvojových potřeb (lékařská a stomatologická péče, ošacení, stravování a ubytování, sportovní a další sociální aktivity, kapesné, v případě potřeby psychosociální poradenství atd.). Pokud to bylo možné, dětem bez doprovodu nebo odloučeným dětem byly přidělovány izraelské hostitelské rodiny, které si je braly k sobě na prázdniny (UNHCR, *Options Paper 1*).

Formy péče o děti v rodinách se liší od péče určené pro děti bez doprovodu/odloučené děti. Rodina, pokud se jí dostává ochrany a pomoci, poskytuje dítěti především řádné prostředí pro růst a rozvoj. Zadruhé není třeba jmenovat opatrovníka ani právního zástupce. Migrujícím dětem bez doprovodu, odloučeným dětem nebo dětem s rodiči by však měla být zajištěna řádná přijímací opatření.

Stanovisko UNHCR ohledně imigračního zajišťování dětí se vztahuje i na děti s rodinami. Není v nejlepším zájmu dítěte, aby bylo zajištěno pro jakékoli účely související s migrací, a to ani společně s rodiči nebo členy rodiny. Místo zajištění musí být zavedeny vhodné formy péče a komunitní programy.

Hlavním problémem vyvolávajícím vážné znepokojení z hlediska lidských práv je odloučení dětí od členů jejich rodiny (kteří jsou zajištěni). Některé státy často zajišťují muže (otce, dědečky), zatímco děti a ženy (matky, babičky) jsou umísťovány do otevřených ubytovacích středisek. Mezinárodní právo a standardy však vyžadují, aby rodiny zůstávaly pohromadě (viz článek 5, 8 a 16 CRC, právo na celistvost rodiny, rodinné vztahy a ochranu proti nezákonným zásahům do jejich soukromí a rodiny) a „[p]řijímací opatření by měla umožňovat jednotu rodiny, která se na území nachází (...)” (viz závěr **UNHCR ExCom č. 93**). Vždy je v nejlepším zájmu dítěte, aby nebylo zbaveno svobody. Kromě toho by měly být zachovány jeho rodinné vztahy. Tento imperativ se vztahuje na všechny členy rodiny, což znamená, že je třeba zachovat celistvost rodiny poskytnutím alternativ k zajištění pro celou rodinu, nikoli jen pro některé její členy (viz **zpráva Zvláštního zpravodaje pro otázky mučení a jiného krutého, nelidského a ponižujícího zacházení a trestání, která odkazuje na judikaturu Meziamerického soudu pro lidská práva**).

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Hong Kong SAR (Čína): život v komunitě s podporou caseworker

Od roku 2006 poskytuje Mezinárodní sociální služba – Hong Kong (ISSHK), vládou financovaný neziskový program, podporu žadatelům o status uprchlíka a obětem mučení propuštěných ze zajištění po dobu vyřizování jejich žádosti, včetně rodin a dětí. Kromě všeobecné podpory mohou děti navštěvovat základní a střední školy a je jim poskytována pomoc ve formě placení školného, učebnic, stravování ve školní jídelně a úhrad za dopravu. Imigrační ředitelství Hong Kong SAR schvaluje sponzorství vysokoškolského studia a kurzů přípravy na povolání pro dospělé. Pomoc je financována a monitorována ministerstvem sociálních věcí, které garantuje využití case managementu a podle potřeby přístup ke státním službám (viz [Options Paper 1 UNHCR](#)).

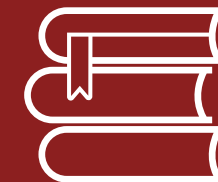
Belgie

Všechny děti a jejich rodiny, u kterých existuje důvod zajištění (žadatelé o azyl a vyhošťované osoby) jsou umísťovány do otevřených bytových jednotek. V těchto bytových jednotkách mají rodiny svobodu pohybu a dohlíží na ně kouč určený Cizineckým úřadem. Kouč je rodině k dispozici každý den až do konečného vyřešení jejich azylového či imigračního případu nebo dokončení přípravy k návratu. Kouč zprostředkovává všechny nezbytné schůzky (lékař, škola, právník pro bono atd.) a poskytuje či zprostředkovává rodinám každodenní logistickou, administrativní či lékařskou podporu. Související náklady včetně poukázek na nákup potravin a dalšího zboží v místních supermarketech hradí imigrační úřad ([zpráva sítě Odysseus a Options Paper č. 1 UNHCR](#)).

SOULAD NÁRODNÍCH OPATŘENÍ NA OCHRANU DĚTÍ S MEZINÁRODNÍMI STANDARDY

Posouzení souladu národních opatření na ochranu dětí žadajících o azyl s mezinárodními standardy může být provedeno v několika krocích ověřením následujících aspektů:

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

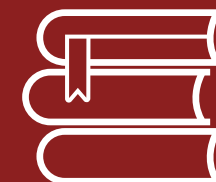
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

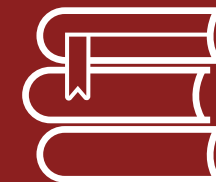
KAPITOLA 14

Dostupnost mechanismů se týká mechanismů identifikace, posouzení nejlepšího zájmu, předání a ustanovení opatrovníka/právního zástupce používaných v dané zemi. Podrobné otázky k těmto mechanismům jsou uvedeny v kontrolním seznamu níže.

Rozhodovacím procesem se rozumí způsoby, jakými jsou v zemi přijímána rozhodnutí o péči/umístění. Podrobné otázky k rozhodovacímu procesu jsou uvedeny v kontrolním seznamu níže.

Možností výkonu práv se rozumí posouzení standardů lidských práv aplikovaných na děti bez doprovodu nebo odloučené děti v různých formách péče/umístění nebo děti v rodinách, jimž se ukládají alternativy k zajištění. Podrobné otázky týkající se přístupu k právům jsou prezentovány v kontrolním seznamu níže.

Kontrolou/sledováním se rozumí sledování a revidování péče o dítě a jeho umístění. Péče a umístění by měly být dozorovány národními a lokálními sociálními službami (pokud mají k dispozici metodiku pro řešení případů týrání/zneužívání, vykořisťování nebo zanedbávání) aby byla dětem zajištěna péče splňující alespoň minimální standardy zaručené dětem, které jsou státními příslušníky (viz UNHCR, *Směrnice o ochraně uprchlických dětí a péči o ně*). Podrobné otázky k této kontrole jsou uvedeny v seznamu níže.

Kroky, jež jsou předmětem posouzení (kontrolní seznam)

Odpovězte na následující otázky a posuďte formy péče o děti. Uveďte odkaz na kritéria UNHCR pro hodnocení alternativ k zajištění (příloha č. 1 k modulu č. 4).

Otázky	Komentář
Posouzení mechanismů	
Existují v zemi mechanismy pro identifikaci a předávání dětí?	
Je dětem bez doprovodu nebo odloučeným dětem ustanoven kvalifikovaný opatrovník? Je opatrovník ustanoven co nejdříve po identifikaci dítěte?	
Je zaveden mechanismus/metodika/standardní operační postup zajišťující, že předním hlediskem při rozhodování o dítěti bude jeho nejlepší zájem?	
Je dětem bez doprovodu nebo odloučeným dětem zajištěn kvalifikovaný právní zástupce? Je zajištěn bezplatně? V jaké fázi procesu je právní zastoupení poskytnuto (předem, v průběhu přijetí, pouze ve fázi odvolání)?	
Je hledání rodiny (pokud je v nejlepším zájmu dítěte) prováděno ihned, jakmile je možné, až do doby, kdy může být dítě znovu sjednoceno s členy své rodiny?	
Rozhodovací proces	
Jsou rozhodnutí o umístění do péče založena na individuálním posouzení nejlepšího zájmu dítěte?	
Má péče v malých skupinách nebo rodinná péče přednost před ústavní nebo pobytovou péčí?	

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

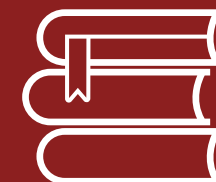
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

Jsou žádosti o azyl dětí **bez doprovodu nebo odloučených dětí a dětí** v rodinách řešeny přednostně?

Posuzování standardů lidských práv

Jsou **děti bez doprovodu nebo odloučené děti** informovány o svých právech (včetně toho, jak se obrátit na UNHCR) způsobem přátelským pro děti?

Mají děti (**bez doprovodu nebo odloučené** a děti v rodinách) možnost vykonávat následující základní práva:

- Právo na vzdělání
- Právo na rodinný život
- Právo praktikovat své náboženství
- Právo na psychosociální a lékařskou pomoc, dostatečnou materiální podporu (ubytování, jídlo, ošacení, nepotravinářské zboží), právní poradenství

Jsou dětem vydávány doklady (jako například doklad totožnosti a doklad o právním důvodu pobytu)? Jsou-li děti se svými rodinami, poskytují se jejich pečovatelům rovněž doklady?

Kontrolní mechanismy

Je zavedena účinná kontrola nad alternativami k zajištění nebo formami péče? (Účinná kontrola může zahrnovat přezkum umístění dítěte, kontroly příslušné formy péče o dítě, prověřování, školení a dohled nad zaměstnanci.)

JAK PROVÁDĚT POSUZOVÁNÍ POTŘEB DĚTÍ PRO ÚČELY PŘIJETÍ NEBO ALTERNATIV K ZAJIŠTĚNÍ V KONKRÉTNÍCH PŘÍPADECH?

Jakékoli rozhodnutí mající vliv na formu péče o dítě by mělo být přijato až po zvážení jeho individuálního nejlepšího zájmu. Neexistuje žádné univerzální řešení; dostupné možnosti péče budou dány rolí a kapacitami státu, komunity a partnerů. Nicméně ve většině případů, ať už se jedná o akutní situace či vleklé krize, se o odloučené děti a děti bez doprovodu spontánně starají ostatní členové komunity a je důležité spíše prosazovat a podporovat existující místní způsoby péče (ale současně o nich vědět a sledovat je) než děti přemísťovat (viz *UNHCR: Stručná zpráva o alternativní péči*).

Posouzení za účelem umístění do péče by se mělo řídit určitými základními pravidly:

Rozhodnutí by měla být založena na individuálním posouzení nejlepšího zájmu dítěte

Stanovení priorit (viz níže): rodinná péče/péče v malých skupinách má přednost před komunitní a ústavní péčí. Ústavní péče by měla být nařizována jen ve výjimečných případech

Faktory, jež je třeba zvážit: zranitelnost, věk, gender, samostatnost, zkušenosti, kulturní, náboženské, jazykové prostředí, potřeby a rizika

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

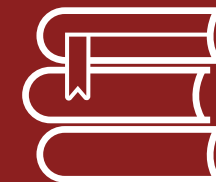
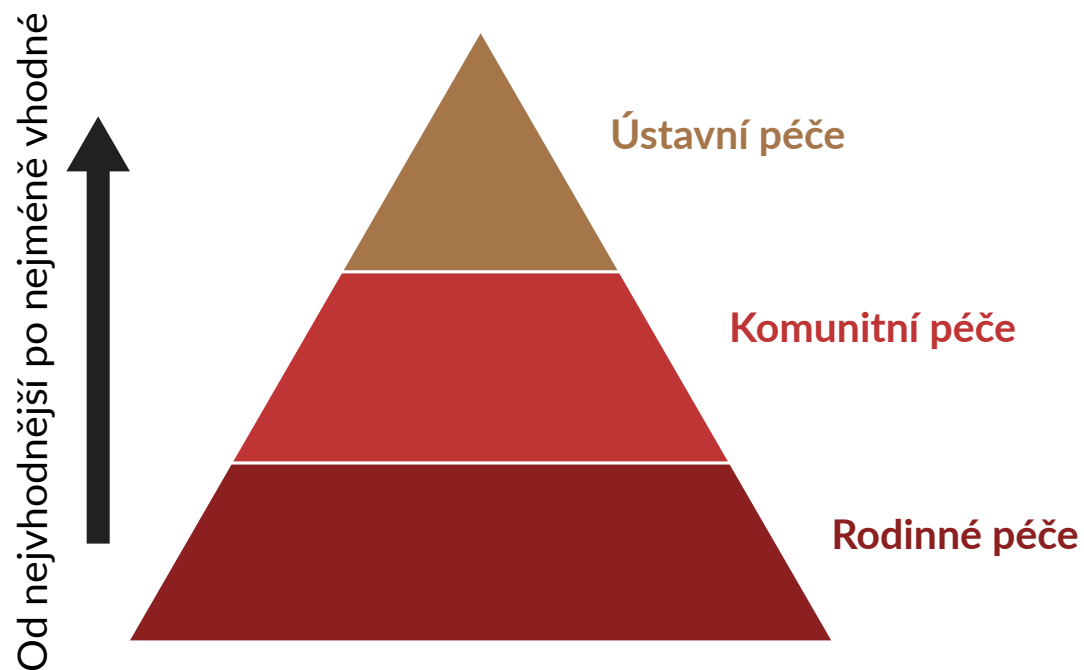
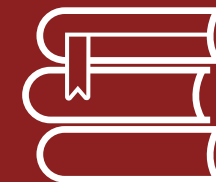

Schéma priority jednotlivých forem péče o děti:

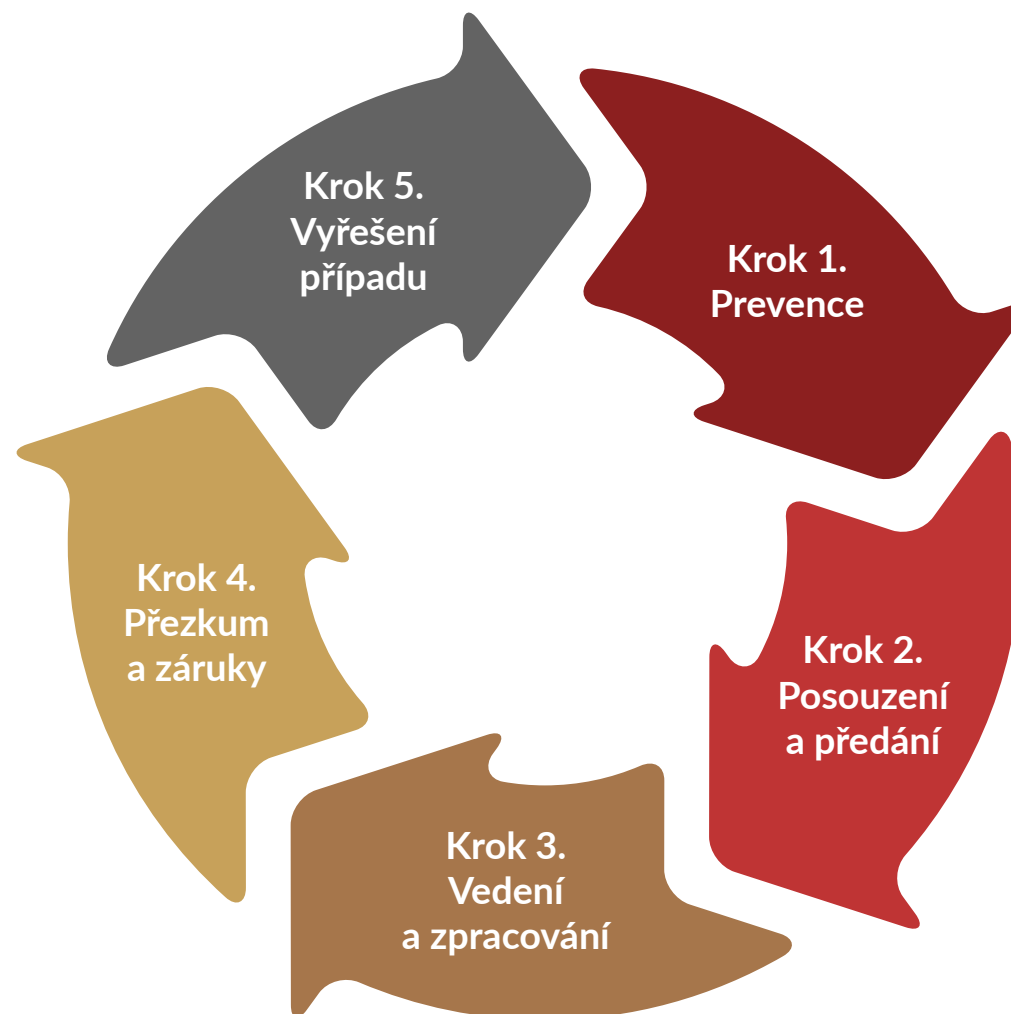

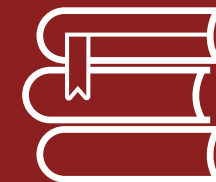
Nyní probereme model rozhodování o umístění dítěte vyvinutý Mezinárodní koalicí IDC a popsany v IDC, *Zadržené dětství*, str. 56–87).

Pětibodový model posuzování a umisťování dětí do komunitní péče (CCAP)

Model CCAP je navržen tak, aby jej bylo možné použít kdykoli od okamžiku, kdy je dítě nebo osoba, která může být dítětem, zjištěna příslušnými orgány (buď na hranici, nebo na státním území), až do úplného konce jakéhokoli procesu, kdy je dítěti buď povoleno zůstat na území státu, nebo kdy se očekává, že stát opustí.

Krok 1. Prevence

Děti by neměly být zajišťovány. Platí to pro veškeré děti, které jsou uprchlíky, žadateli o azyl nebo migranty.

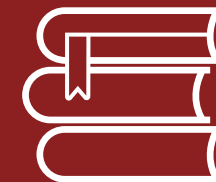
Krok 2. Posouzení a předání službám

Aby se zabránilo zajištění dítěte žádajícího o azyl, v okamžiku jeho zjištění musí být zahájeno několik procesů navržených speciálně pro účely ochrany zájmů a blaha dětí. V řádu několika hodin od zadržení musí stát provést posouzení potřeb dítěte a předat je do věkově, genderově a kulturně vhodné komunity. K tomuto posouzení musí dojít do několika hodin od objevení dítěte na hranici nebo na státním území. Proces dále zahrnuje ustanovení opatrovníka dítěti bez doprovodu nebo odloučenému dítěti, přidělení case managera, vstupní posouzení a umístění dítěte nebo rodiny do prostředí komunity. Case manager („kouč“) je osoba, která podporuje a provádí žadatelé o azyl po celou dobu rozhodování o jejich statusu, s důrazem na informované rozhodování, včasné a spravedlivé vyřešení statusu a zlepšování mechanismů pro adaptaci a kvalitu života žadatele o azyl (viz [Options Paper č. 2 UNHCR](#)).

Předání do vhodné komunitní péče vyžaduje:

1. prověření;
2. ustanovení opatrovníka dětem bez doprovodu nebo odloučeným dětem;
3. přidělení case managera (za účelem posouzení, dohledu, poradenství, podpory a vedení případu po dobu čekání konečný výsledek imigračního řízení);
4. vstupní posouzení a předání (posuzují se okamžité potřeby a rizika daného dítěte. Toto posouzení bude základem pro rozhodnutí o nejvhodnějším ubytování a podpoře potřebné pro uspokojení základních potřeb dítěte a jeho ochranu); a
5. umístění v rámci komunity.

Krok 3. Vedení a zpracování

Jedná se o zásadní součást modelu šetrného posuzování a umísťování dětí do péče. Zahrnuje procesy „case managementu“ včetně prověření všech možností, které se dítěti nebo rodině nabízejí, a posouzení potřeb ochrany dítěte nebo jeho rodiny vzhledem k jejich azylovému nebo imigračnímu řízení. Výzkum naznačuje, že case management je nezbytným a účinným způsobem práce s osobami čekajícími v komunitě na výsledek svého imigračního řízení, neboť podporuje spolupráci a plnění povinností a přispívá k lepší kvalitě života. Case manageři by měli být jmenováni již v počáteční fázi azylového nebo imigračního řízení a zůstat ve funkci až do rozhodnutí o právním statusu. Case managery bývají sociální pracovníci, psychologové nebo jiní odborníci z oblasti osobních služeb se zkušenostmi v oblasti práce se zranitelnými a ohroženými lidmi a azylového nebo imigračního řízení. Case manageři pracující s dětskými uprchlíky, žadateli o azyl a migranty by měli mít odborné znalosti a dovednosti k tomu, aby dokázali citlivě a efektivně pracovat s dětmi z různých kulturních prostředí. Pro více informací o case managementu viz modul 4 tohoto výukového programu.

Krok 4. Přezkum a záruky

Smyslem tohoto kroku je, aby byla zaručena práva dětí a jejich nejlepší zájem. Jeho součástí je právní rozbor různých rozhodnutí týkajících se dětí a jejich rodin - včetně rozhodnutí o tom, kde mají být ubytovány, a o jejich právním postavení. Kromě toho umožňuje státu přezkoumat podmínky, za nichž jsou děti nebo rodiny umístěny do komunity po konečném rozhodnutí o imigračním statusu. Rozhodnutí by měla podléhat správní a soudní kontrole. Veškerá rozhodnutí, ať už se týkají opatrovníků, pracovníků pověřených vedením případu a průběhu jeho vedení, umístění do komunity nebo právního statusu dětského uprchlíka, žadatele o azyl či migranta, by měla podléhat přezkumu jak po věcné stránce, tak z hlediska zákonnosti.

Krok 5. Vyřešení případu

Jedná se o realizaci udržitelných řešení týkajících se migrantů. Je-li dítěti na základě řízení o poskytnutí ochrany, z humanitárních důvodů nebo na základě posouzení rizik před vyhoštěním dovoleno zůstat na území hostitelského státu, měl by se stát postarat o jeho sociální ochranu, včetně zajištění ubytování a ochrany zdraví. Je-li to vhodné, měl by stát umožnit sloučení rodiny.

Při všech rozhodnutích musí být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte.

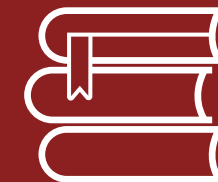
Zajištění nikdy není v nejlepším zájmu dítěte.

Měly by být zavedeny k dětem šetrné postupy prověřování a předávání v těchto oblastech:

- Identifikace/ posouzení věku
- Ustanovení opatrovníka/ právního zástupce
- Umístění
- Předání službám

Formy péče o dítě musí respektovat standardy lidských práv, například:

- Bydlení
- Vzdělávání
- Zdravotní péče
- Materiální, psychosociální a emocionální potřeby
- Oddechové, náboženské a kulturní aktivity

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

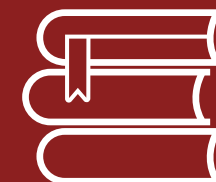
KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

KAPITOLA 14

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 5

KAPITOLA 1

KAPITOLA 2

KAPITOLA 3

KAPITOLA 4

KAPITOLA 5

KAPITOLA 6

KAPITOLA 7

KAPITOLA 8

KAPITOLA 9

KAPITOLA 10

KAPITOLA 11

KAPITOLA 12

KAPITOLA 13

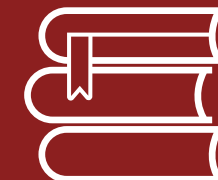
KAPITOLA 14

Posouzení za účelem umístění mají zohledňovat:

- nejlepší zájem jednotlivce
- priority
- zranitelnost
- věk a gender
- kulturu
- další faktory

Formy péče o dítě mohou zahrnovat rodinnou, komunitní a ústavní/pobytovou péči, avšak rodinná péče by měla být prioritou

Formy péče o děti bez doprovodu a odloučené děti se liší od forem péče pro děti v rodinách jako alternativ k zajištění.

Captured Childhood: Introducing a new model to ensure the rights and liberty of refugee, asylum seeker and irregular migrant children affected by immigration detention (Zadržené dětství: Úvod do nového modelu k zajištění práv a osobní svobody dětských uprchlíků, žadatelů o azyl a nelegálních migrantů dotčených zajištěním), IDC, 2012, <http://idcoalition.org/wp-content/uploads/2012/03/Captured-Childhood-FINAL-June-2012.pdf>

Alternatives to Immigration and Asylum Detention in the EU: Time for Implementation (Alternativy k zajišťování cizinců v EU: čas na implementaci), síť Odysseus, leden 2015, str. 96-113, <http://odysseus-network.eu/wp-content/uploads/2015/02/FINAL-REPORT-Alternatives-to-detention-in-the-EU.pdf>

UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child (Doporučení UNHCR o určování nejlepšího zájmu dítěte), květen 2008, <http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>

Field handbook on unaccompanied and separated children (Terénní příručka pro děti bez doprovodu a odloučené děti), Meziřezortní pracovní skupina pro děti bez doprovodu a odloučené děti, str. 198–221, <https://www.iom.int/sites/default/files/HANDBOOK-WEB-2017-0322.pdf>

Alternative care in emergency toolkit, Save the Children (Alternativní péče v nouzových situacích - návod, Zachraňte děti), 2013, str. 56–65, 129–149, https://www.unicef.org/protection/files/ace_toolkit_.pdf

Alternativy k zajištění

Tento vzdělávací program byl vyvinut v rámci projektu „Global Technical Assistance and Capacity Building Programme to Prevent Detention of Children and to Protect Children and Other Asylum-Seekers in Detention (*Globální technická pomoc a program budování kapacit k prevenci zajišťování dětí a ochraně dětí a dalších žadatelů o mezinárodní ochranu v zajištění*)“ financovaného Evropskou unií.

Názory obsažené v tomto vzdělávacím programu nevyjadřují oficiální stanovisko Evropské unie.